

Salgsutvikling i bokbransjen 2004 til 2007

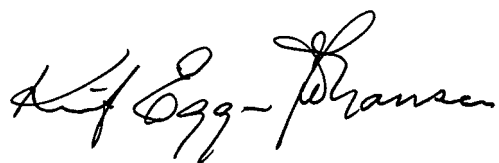
Salgsutvikling i bokbransjen 2004 til 2007

Konkurransetilsynets skriftserie 1/2008

Forord

Denne undersøkelsen dokumenterer utviklingen i salg, priser og bredde i bokbransjen i etterkant av overgangen til den nye bokbransjeavtalen 1. mai 2005. Undersøkelsen følger opp den foregående undersøkelsen ”Effekter av friere bokpriser” fra 2006 og utvider datagrunnlaget med to år i tillegg til å inkludere salg gjennom bokklubber.

Studien er utført av Konkurransetilsynet. Den er skrevet av førstekonsulent Gabriel Støyva og seniorrådgiver Øystein Daljord (prosjektleder). Konkurransetilsynet ønsker å takke Ark, Norli, Tanum, Libris, Notabene, De norske Bokklubbene og Forleggerforeningen for salgsinformasjonen som er brukt i undersøkelsen. En spesiell takk rettes til Tom Larsen, Gry Øverland og Arild Aakvik.

Bergen, juli 2008

Knut Eggum Johansen

Kort sammendrag

Konkurransetilsynet har gjennomført en undersøkelse av salgseffektene av den nye bokbransjeavtalen som trådte i kraft 1. mai 2005. Hovedtrekkene i den nye avtalen er en oppmykning av fastprisordningen, en avvikling av bokhandlerenes enerett på skoleboksalg og en avvikling av bokklubbenes eksklusive rett til å rabattere nye utgivelser. Hovedkonklusjonene av undersøkelsen er at i etterkant av den nye bransjeavtalen har salget av bøker økt, prisene har falt og at antall solgte titler har økt. Spesielt viser undersøkelsen at bøker har blitt billigere over tid. Fastprisordningen under den gamle avtalen holdt bokprisene høye under fastprisperioden. Under den nye avtalen selges bøker med betydelig større rabatter på fastprisen og rabattene slår inn tidligere enn under den gamle avtalen.

Overgang til ny bransjeavtale

Forskrift av 29. april 2005 nr 367 regulerer unntak fra konkurranse-loven § 10 for samarbeid ved omsetning av bøker. Bransjeavtalen mellom Den norske Bokhandlerforening og Den norske Forleggerforening fastsetter rammevilkårene for salg av bøker i Norge. Den nye bransjeavtalen ble inngått 10. november 2004 og trådte i kraft 1. mai 2005. Avtaleperioden strekker seg frem til 31. desember 2010. Avtalen avløste den gamle Bransjeavtalen av 25. juni 1998. Forlagene og bokhandlerne er tilsluttet bransjeavtalene gjennom sitt medlemskap i bransjeforeningene.

Den nye avtalen representerer en friere salgsordning for bøker i forhold til den gamle avtalen. De viktigste endringene i forhold til den gamle avtalen er:

- Fastprisperioden der forlagene satte prisen på ny litteratur er forkortet for de fleste bokgruppene. Forhandlerne kan nå fritt prise skjønnlitteratur og sakprosa maksimalt 16 måneder etter utgivelsestidspunkt mot tidligere 24 måneder.
- Bokhandlerenes enerett på omsetning av skolebøker for grunn- og videregående skoler ble avskaffet henholdsvis sommeren 2006 og sommeren 2007.
- Fastprisordningen på skolebøker under den gamle avtalen er avviklet og skolebøker kan nå prises fritt fra utgivelsestidspunktet.
- Alle salgskanaler har like rabattmuligheter under den nye avtalen. Under den gamle avtalen hadde bokklubbene en eksklusiv rett til å gi opptil 25 prosent rabatt på fastprisene.
- Fastprisregimet er myket opp. Alle salgskanaler kan under den nye avtalen gi opptil 12.5 prosent rabatt på fastprisbundne skjønnlitterære bøker og sakprosa.

En av innvendingene mot den nye avtalen har vært at friere prising av bøker ville føre til et redusert utvalg av bøker, spesielt av smal litteratur. Konkurransetilsynet påpekte at den gamle avtalen med fastprisordningen innebærer begrenset konkurranse mellom bokhandlerne og at dette er i strid med konkurranse-loven § 10 om konkurransebegrensende avtaler mellom foretak (Konkurransetilsynet 2004/2). Moen og Riis (2004 a,b) hevder at fastprisordninger ikke nødvendigvis er konkurransehemmende: Fastpris i ett enkelt ledd i en verdikjede, i dette tilfellet utsalgsprisen på bøker, utelukker ikke sterk konkurranse i andre ledd i kjeden. Ringstad (2004) viser til at empiriske undersøkelser fra andre land ikke gir entydige svar på hvilke konkurransemessige effekter fastprisavtaler har på salget av bøker.

Konkurransetilsynet gjennomførte i 2006 en undersøkelse av salgseffektene i etterkant av den nye Bransjeavtalen (Konkurransetilsynet (2006)). På bakgrunn av salgsdata fra et utvalg bokhandlere i 2004 og 2005 syntes prisene å ha gått noe ned, salget jevnt over å ha økt og det var ikke tegn til at økt salg hadde gått på bekostning av antall solgte titler. Undersøkelsen tok imidlertid forbehold om at det var tidlig å evaluere salgseffektene av den nye salgsregi-

met. Deler av den nye bransjeavtalen var ikke trådt i kraft da undersøkelsen ble publisert og det var grunn til å tro at enkelte salgseffekter av den nye avtalen, slik som endringer i bredden, ikke ville inntreffe umiddelbart.

De viktigste endringene i den nye avtalen sammenliknet med den gamle avtalen er oppsummert i Tabell 1.

Tabell 1: Oversikt over de viktigste endringene i den nye avtalen.

Kilde: Fornying- og Administrasjonsdepartementet.

Hovedpunkter	Gammel avtale	Ny avtale
Rabatt på nye bøker	Bokklubbene hadde enerett på å rabattere nye bøker med fastpris	Bokklubbenes enerett på å gi rabatt på 25 prosent avvikles. Alle salgskanaler får anledning til å gi bokkjøperne rabatt på fastprisbundne bøker med inntil 12.5 prosent for enkelte bokgrupper.
Fastprisperiodens lengde	Utgivelsesåret + 12 mnd	Utgivelsesåret + 4 måneder
Fastpris skolebøker grunnskole	Utgivelsesåret + 12 mnd	Fripris ved utgivelsestidspunkt. Trådte i kraft 1.juli 2006
Fastpris skolebøker videregående skole	Utgivelsesåret + 12 mnd	Fripris ved utgivelsestidspunkt. Trådte i kraft 1.januar 2006
Fastpris fagbøker til høyskole og universitet og profesjonsmarkedet	Utgivelsesåret + 12 mnd	Følger bokbransjeavtalen av 1998. Fastpris frem til utløpet av bokavtalen.
Skolebøker - grunnskole	Bokhandlene hadde enerett på salg av skolebøker	Eneretten avviklet 1.juli 2006
Skolebøker -videregående skole	Bokhandlene hadde enerett på salg av skolebøker	Eneretten avviklet 1.januar 2007
Fastpris billigbøker	Utgivelsesåret + 12 mnd	Utgivelsesåret + 4 måneder

Salgsutviklingen i etterkant av endringen i bokbransjeavtalen

Denne undersøkelsen belyser tre viktige utviklingstrekk i boksalg i etterkant av overgangen til den nye bransjeavtalen:

- Utviklingen i prisene for forbrukerne.
- Utviklingen i salget av bøker.
- Utviklingen av bredden i boksalg.

Det finnes flere kilder til salgsutviklingen i bokbransjen. Bokhandlerforeningen og Forleggerforeningen publiserer jevnlig salgsstatistikker på sine hjemmesider. Verken Bokhandlerforeningen eller Forleggerforeningen har imidlertid tilgang på utsalgspriser, men baserer seg henholdsvis på salg ut fra de viktigste norske forlagene og på innkjøpene til det aller vesentligste av bokhandlerne. For å få et bilde av prisene til kundene har Konkurransetilsynet derfor hentet inn en omfattende mengde salgsobservasjoner fra butikker og bokklubber.

Data

Det er tre viktige endringer i informasjonsgrunnlaget fra forrige undersøkelse

- Salgsdataene i undersøkelsen er innhentet årene 2004 til og med 2007 og utvider dermed informasjonsgrunnlaget fra forrige undersøkelse med to år.
- Salget i bokklubbene er representert i tillegg til salg i bokhandel.
- Undersøkelsen rapporterer kun salg av titler som er koblet med Bokdatabasen og kun for bokgruppene 1 til 5.

Strekkodedata er innhentet fra alle forhandlere som har lagret salgsinformasjon elektronisk i de fem største bokhandlerkjedene Ark, Norli, Tanum, Libris og Notabene samt fra De Norske Bokklubbene. Salgsdataene er hentet inn for fire-måneders perioder fra og med januar 2004 til og med desember 2007. Titlene identifiseres av EAN-nummer (Electronic Article Number).

Alle resultater rapporteres på årsnivå. Antallet forhandlere som kan levere elektroniske salgsrapporter har økt i løpet av perioden vi har data for. Det innebærer at utvalgsandelen varierer over årene.

Veiledende priser

Salgsdataene er koblet tittel for tittel mot Bokdatabasens katalog. Katalogen inneholder informasjon om fastpriser, veiledende priser, utgivelsesår og bokgrupper for det aller vesentligste av bøker solgt i Norge. Kombinert med strekkodedataene gir katalogen mulighet til å bryte salget ned på bokgrupper.

Metode

Gjennomsnittspriser

Det tradisjonelle prismålet er prisindekser. En typisk prisindeks måler endringer i prisen på et utvalg produkter relativt til et referansenivå¹. Markerte sesongvariasjoner i etterspørselen samt et jevnt tilsig av nye titler gjør det problematisk å bestemme et relevant utvalg av produkter over tid.

Prisene som er rapportert i denne undersøkelsen er beregnet som salgsvektede gjennomsnitt. Det innebærer at prisen på bøker som selger mer enn gjennomsnittet er vektet tyngre enn prisen på bøker som selger mindre. Fastprisrabattene beregnes som et salgsvektet snitt av relativ forskjell mellom fastpris/veiledende pris og utsalgspris.

Utvalget er trukket uten tilbakelegging og representerer vesentlige andeler av det samlede salget både totalt og over grupper, i snitt 44 prosent av det totale salget av bøker per år. Ettersom utvalget er hentet fra alle forhandlere som kan levere strekkodedata, er ikke utvalget nødvendigvis tilfeldig. Siden utvalgsandelen er økende over årene, kan vi ikke estimere

¹ Prisindekser forsøker typisk å finne relative endringer i den minimale utgiften nødvendig for å opprettholde et gitt nyttenivå etter som prisene endrer seg over tid. Se f. eks. "The Boskin Commission Report", <http://www.ssa.gov/history/reports/boskin-rpt.html>

kvantumsutviklingen i salget direkte på bakgrunn av kvantumsutviklingen i utvalget. Kvantumsutviklingen totalt og fordelt på grupper er derfor hentet direkte fra Forleggerforeningens bransjestatistikk som publiserer estimater av totalsalget i Norge over år.

Utvalget er stratifisert over bokgrupper. Utvalget innenfor hver bokgruppe anses som tilfeldige trekninger uten tilbakelegging fra totalsalget innenfor gruppen. Totalsalget er vesentlig for målingene av to årsaker.

- Ettersom observasjonene er trukket uten tilbakelegging og representerer vesentlige andeler av totalsalget er spredningsmålet en funksjon av utvalgsandelen. Dette til forskjell fra trekninger med tilbakelegging, der spredningsmålet kun er en funksjon av utvalgstørrelsen.
- Ettersom utvalgsandelene varierer mellom bokgrupper er observasjonene for hver bokgruppe vektet omvendt proporsjonalt til gruppenes andel av totalsalget for snittprisberegningene på tvers av bokgruppene. Detaljer om stratifiseringen finnes i appendikset.

Bredde

Antall solgte titler er benyttet som mål på bredde i salget. Beregningene av antall solgte titler over bokgruppene er estimert på bakgrunn av sammenhengen mellom antall titler og antall solgte i utvalget. Se appendiks for detaljer.

Resultater

Fordelingen av titlene på bokgrupper følger Bokdatabasens bransjestandard, se *Tabell 2* under. Resultatene er rapportert for bokgruppene 1 til 5. Alle resultater er også gjengitt i tabeller i appendikset.

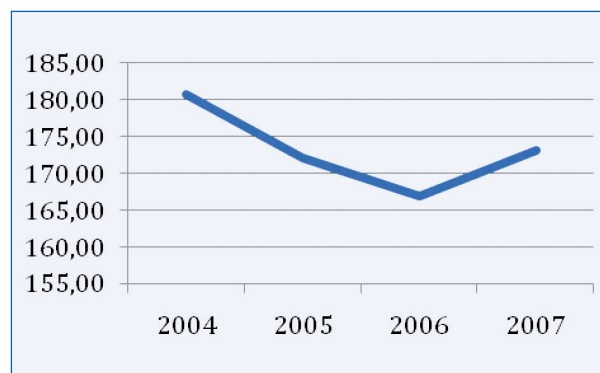
Tabell 2

Gruppe	Kategori	Bokdatabasens bokgrupper
1	Skolebøker	110 - 120
2	Lærebøker	210 - 229
3	Norsk og oversatt sakprosa	310 - 339
4	Norsk og oversatt skjønnlitteratur	410 - 448
5	Billigbøker	500 - 508

Salgsutvikling over år

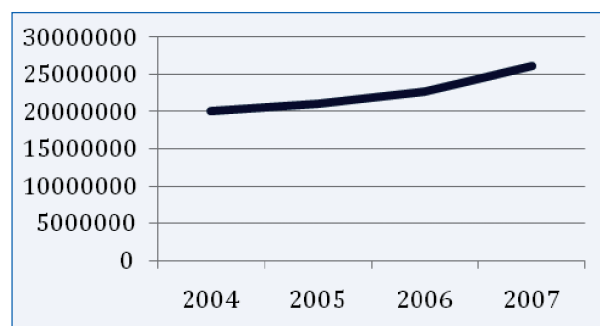
Snittprisen på bøker er redusert med ca. 4 prosent fra 2004 til 2007. I samme periode har konsumprisindeksen økt med rundt 5 prosent.²

Figur 1: Snittpris over år

Totalt antall bøker solgt har økt fra rundt 20 millioner i 2004 til 26 millioner i 2007.

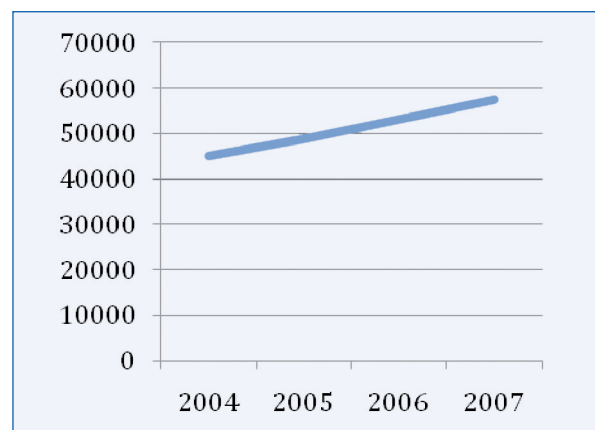
Figur 2: Totalt antall solgte bøker over år³

Det økte salget har ikke gått på bekostning av antallet solgte titler. Det ble solgt i underkant av 30 prosent flere titler i 2007 enn i 2004. En økning i kvantum vil alt annet likt føre til en økning i solgte titler. Økningen solgte titler er imidlertid større enn det kvantumsutviklingen totalt sett kan forklare. Breddeøkningen kan skyldes at salget er forskjøvet fra bokklubbsalg som tradisjonelt har vært orientert mot et be-

grenset utvalg bestselgere, mot nettsalg og bokhandel der vareutvalget er større. Forleggerforeningens Bransjestatistikk viser imidlertid at veksten i antall solgte bøker ikke har endret seg vesentlig etter overgangen til ny bransjeavtale.

Figur 3: Totalt antall titler over år

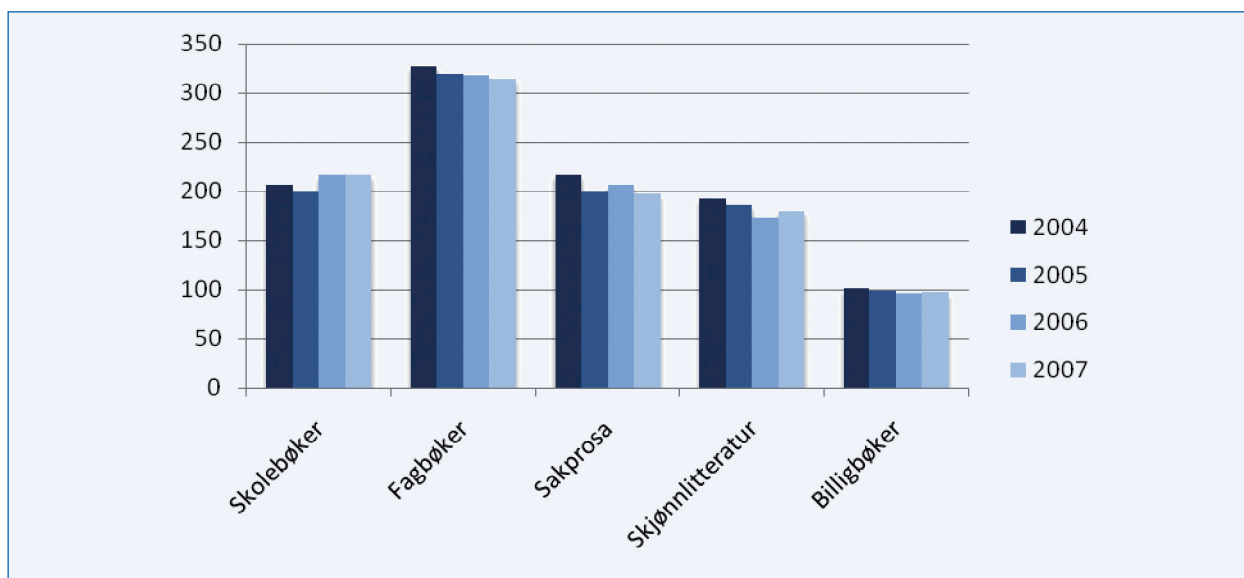
Pris over grupper over år

Gjennomsnittsprisen på bøker er altså redusert siden 2004, slik det går frem av *Figur 1*. Endringer i snittprisen kan imidlertid skyldes endringer i sammensetningen i salget av bøker. Hvis det f. eks. har skjedd en forskyvning i salget fra dyrere innbundne bøker til billigere paperbacks, vil dette slå ut i en lavere gjennomsnittspris selv om prisene på titlene selv ikke har endret seg. Fordelt på bokgrupper er det - med unntak av skolebøker - imidlertid en tendens til lavere priser over årene. Det tyder på at snittprisutviklingen totalt også skyldes generelt lavere priser på bøker og ikke nødvendigvis forskyvninger mellom bokgrupper. Samtidig er det et faktum at salget av billigbøker har økt og at salget av dyrere sakprosa er redusert.

² Se <http://www.ssb.no/emner/08/02/10/kpi/tab-2008-06-10-01.html>

³ Kvantumstallene er hentet fra Forleggerforeningens bransjestatistikk 2006. Kvantumstallene for 2007 er mottatt av Forleggerforeningen i forkant av publisering av Forleggerforeningens bransjestatistikk 2007. Enkelte avvik kan forekomme.

Figur 4: Snittpriser på tvers av bokgrupper over år

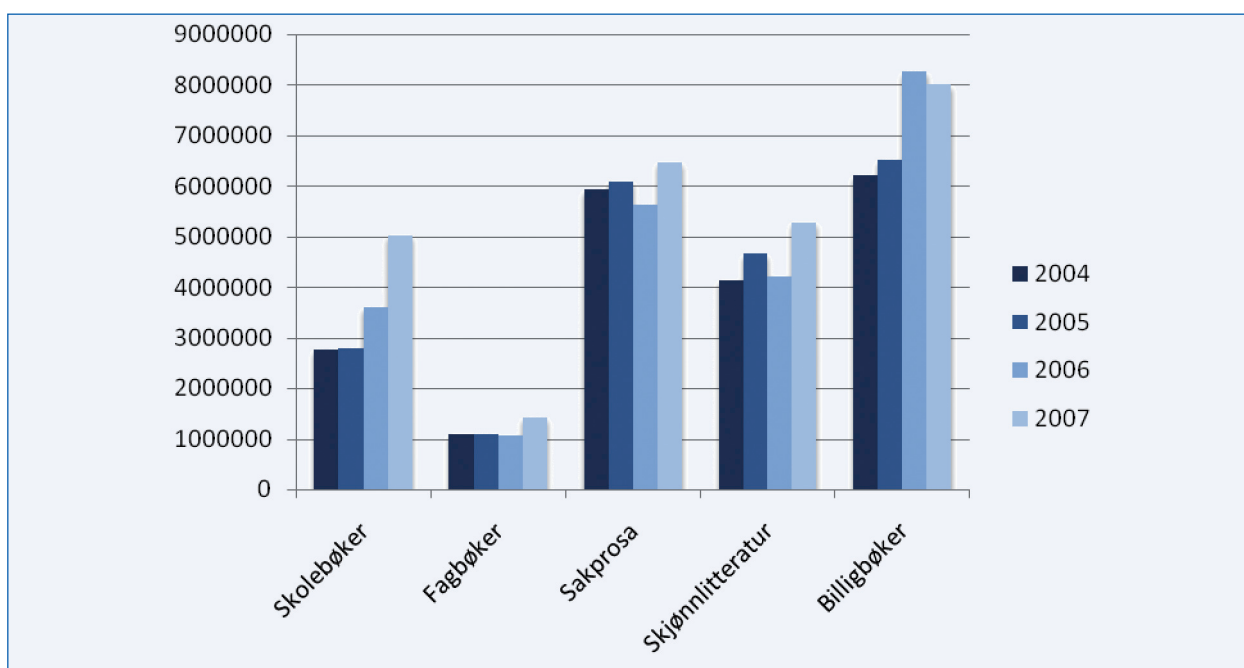

Kvantumet viser en del svingninger på tvers av bokgrupper. Skoleboksaltet påvirkes av reformer i skoleverket og dette er trolig den viktigste årsaken til økningen i skoleboksaltet. Det er imidlertid en klar økning i salget av skjønnlitteratur og billigbøker etter at den nye avtalen trådte i kraft. Deler av snittprisreduksjonen skyldes dermed at en økende andel av totalsalget er billigbøker. Det er imidlertid en klar tendens til flere solgte titler over årene for alle bokgrupper.

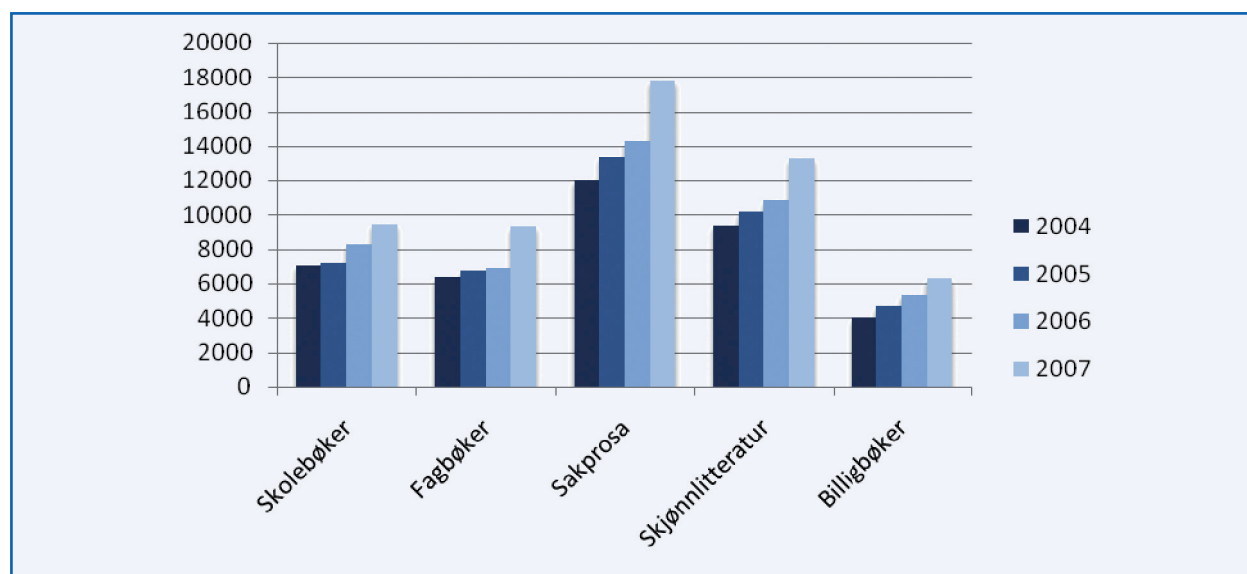
Pris over utgivelsesår under ulike regimer

De tydeligste endringene i boksaltet i etterkant av den nye bransjeavtalen viser seg i prissettingen over tid. Under den nye bransjeavtalen har bokhandlerne kunnet gi opptil 12.5 prosent rabatt på fastprisbundne titler samtidig som bokklubbene mistet sin eksklusive rett til å rabattere nye utgivelse med opptil 25 prosent. Fastprisordningen ble forkortet fra utgivelsesåret pluss ett år til utgivelsesåret pluss fire måneder.

Figur 5: Totalt antall solgte bøker over år på tvers av grupper

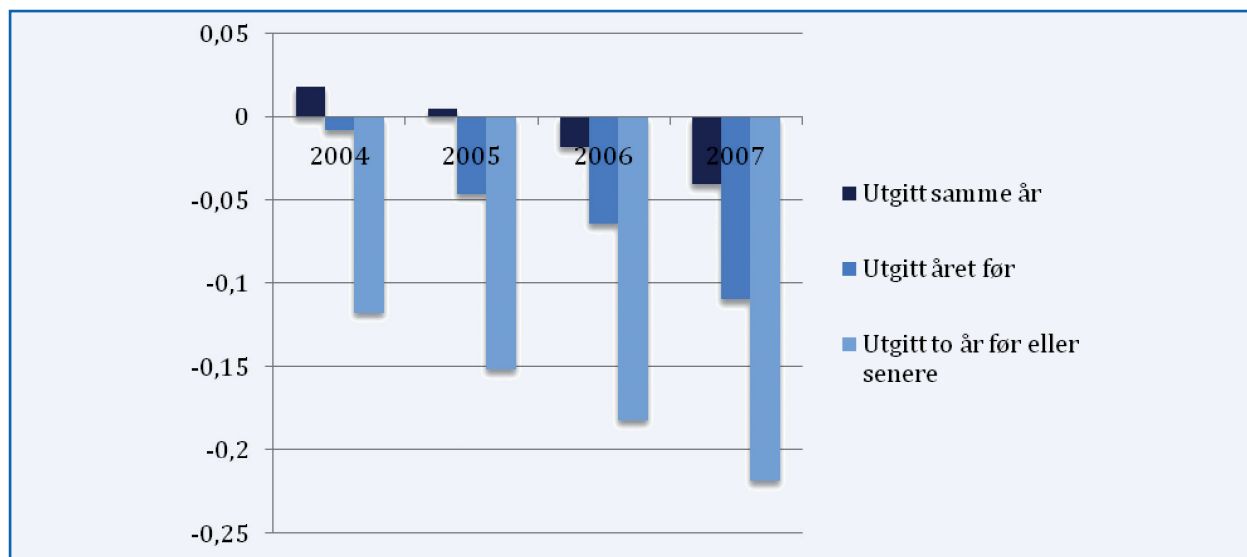
Figur 6: Antall titler over år på tvers av grupper.

I Figur 7 vises de gjennomsnittlige prisene for titler etter utgivelsesår. I 2004 var titler utgitt samme år og året før bundet av fastprisavtalen uten rabattmuligheter for bokhandlerne, men med 25 prosent rabattmulighet for bokklubbene. I snitt ble bøkene solgt 2 prosent dyrere enn fastprisen for titler utgitt samme år og med 1 prosent rabatt på fastprisen for ett år gamle titler. Bøker utgitt to år før eller tidligere var ikke lenger omfattet av fastprisavtalen og kunne prises fritt av forhandlerne. Etter 2 år var den gjennomsnittlige rabatten 12 prosent

Fra og med 1. mai 2005 hadde bokhandlene mulighet til å gi opptil 12,5 prosent rabatt på bøker utgitt samme år. I 2005 utnyttet ikke bokhandlene de nye rabattmulighetene for bøker utgitt samme år. I 2005 ble titler utgitt samme år i snitt solgt nær fastprisen. For bøker utgitt året før medførte det nye regimet at enkelte bokgrupper ikke lenger var bundet av fastprisen fra 1. mai. Den gjennomsnittlige rabatten i 2005 på fjorårets utgivelser var på 5 prosent. Den samme gruppen var under den gamle bransjeavtalen bundet av fastprisen uten rabattmuligheter. I 2005 ser man at titler utgitt to år før eller tidligere i gjennomsnitt ble solgt med 15 prosent rabatt.

Figur 7: Fastprisrabatt over tid totalt

I 2006 og 2007 ble altså rabattmulighetene utnyttet både tidligere og i større grad enn før. Tendensen gjelder også gruppen av bøker som verken var fastprisbundet under den nye eller den gamle ordningen. Slik det går frem av *Figur 7*, ble rabatten på to år gamle utgivelser nær doblet fra 2004 til 2007.

Over utgivelsesår under ulike regimer over grupper

Det er en del variasjon i rabattutviklingen over bokgruppene. Det skyldes nok delvis at den nye bransjeavtalen medførte ulike endringer på tvers av bokgruppene, men også ulike etterspørselsforhold på tvers av bokgruppene. Det er imidlertid et klart mønster av økte og økende rabatter på fastpris/veiledende pris etter den nye avtalen.

Fastprisrabatt skolebøker

Bokhandlernes enerett på salg av skolebøker for grunnskolen og videregående skole ble avviklet henholdsvis 1. juli 2006 og 1. januar 2007 samtidig som fastprisordningen ble opphevet. Forlagene fastsetter imidlertid fortsatt veiledende priser per tittel, i de fleste tilfeller simpelthen den gamle fastprisen, se *Tabell 5* og *Tabell 6* i appendiks. Ettersom det aller vesentligste av skoleboksalg skjer på sensommeren, fanges det meste av endringene etter avviklingen av bokhandlernes enerett på salg av skolebøker og fastprisordningen opp av statistikkene. Det er en klar tendens til at skolebøker er rabattert i forhold til veiledende pris i

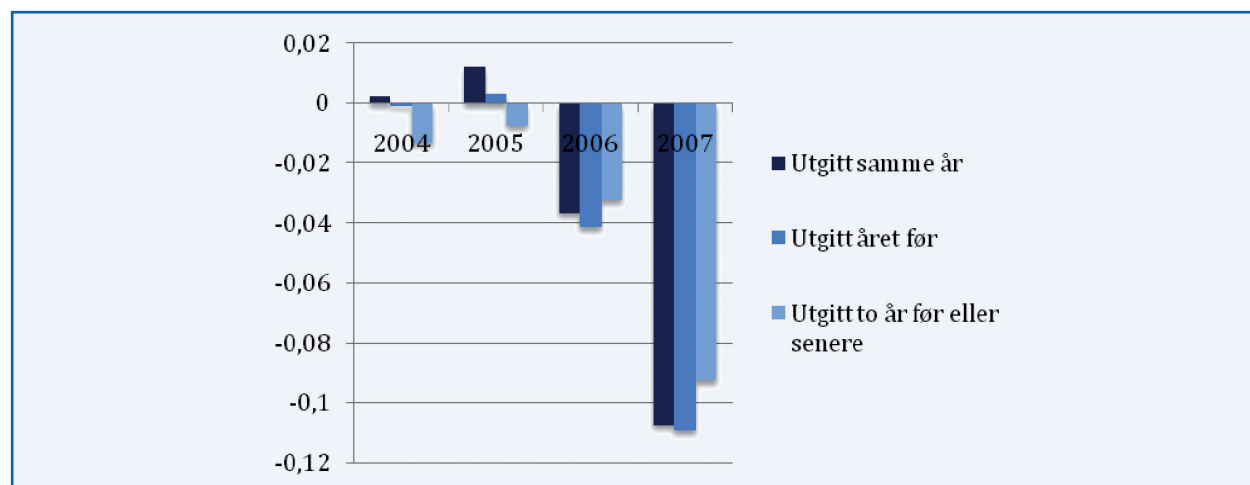
etterkant av at endringene trådte i kraft i 2006 og 2007. Mønsteret der eldre bøker ble rabattert mer enn nyere bøker synes brutt etter avviklingen av fastprisordningen og bokhandlerens enerett på salg av skolebøker.

Selv om snittprisene på skolebøker har økt, har også fastprisrabatten økt. Det har vært spekulert i at forlagene kunne motvirke de nye rabattmulighetene i den nye avtalen ved å justere opp fastprisen tilsvarende. Endringene i fastprisene selv kan imidlertid ikke forklare hele fastprisrabatten, se *Tabell 6* i appendiks. Dette tyder på at dyrere skolebøker selges med større rabatter under den nye ordningen enn før.

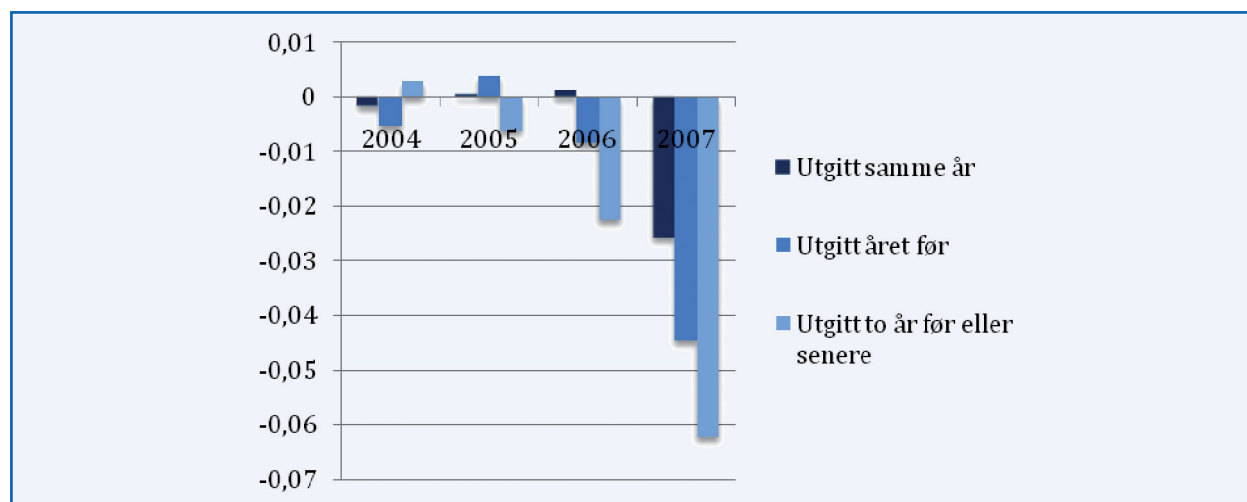
Fagbøker

Fagbøker er omfattet av den gamle bransjeavtalen frem til 30. juli 2008. Dette innebærer at titlene er fastprisbundne over to år, uten rabattmuligheter. I 2007 skjer det tilsynelatende en utvikling i fastprisrabatten, men effektene er ikke sterke relativt til andre bokgrupper. Samtidig følger prisutviklingen for fagbøker mønsteret for 2007 med større rabatter på fastprisen. Rabattene overstiger den gjennomsnittlige fastprisøkningen fra 2006 til 2007 for gruppen. Fagbøker opplever antagelig en mindre prissensitiv etterspørsel enn grupper som skjønnlitteratur og billigbøker. Det kan forklare at rabattutslagene er forholdsvis beskjedne relativt til utslagene for skjønnlitteratur til tross for signifikante endringer i rabattmønsteret.

Figur 8: Fastprisrabatt over tid skolebøker

Figur 9: Fastprisrabatt over tid Fagbøker

Sakprosa

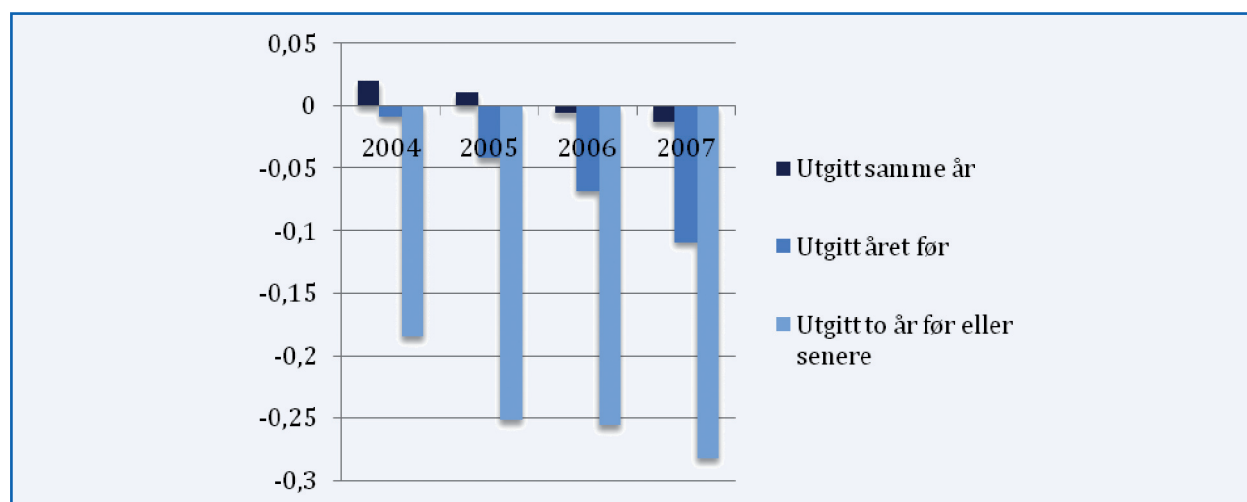
Fra 2005 ser man større rabatter på fjorårets utgivelser. Disse kunne etter 1. mai selges fritt under den nye avtalen, men var fastprisbundet under den gamle avtalen. Det er også en klar tendens til økende rabatter på eldre utgivelser som verken var fastprisbundet under gammel eller ny bransjeavtale.

Skjønnlitteratur

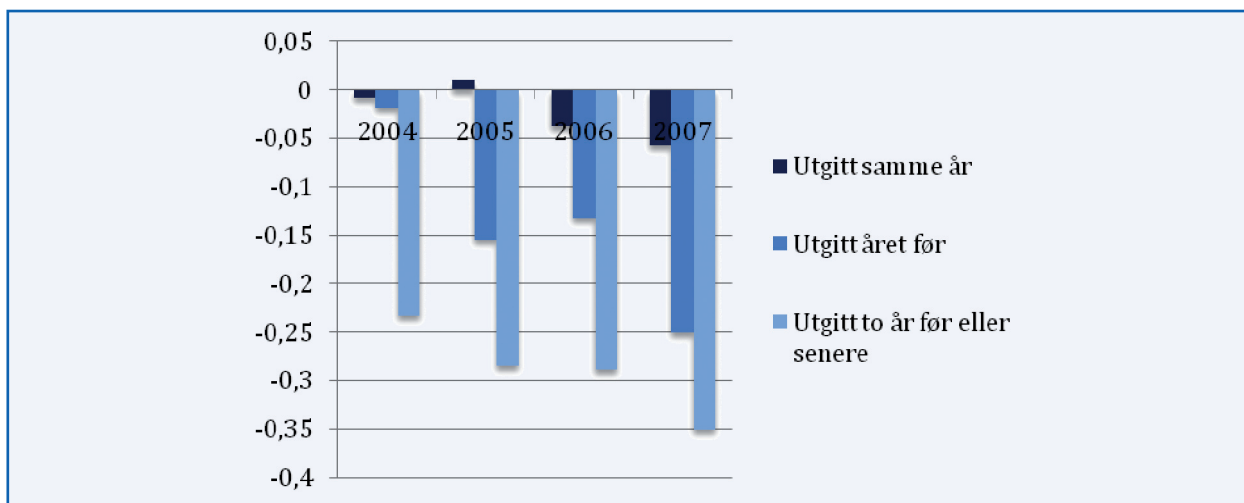
De sterkeste endringene i fastprisrabatten viser seg for skjønnlitteratur. Forhandlerne gav også under den gamle avtalen betydelige rabatter på skjønnlitteratur etter fastprisperiodens utløp, dvs. for to år eller eldre utgivelser. Figur 11 viser at forhandlerne ikke har utnyttet hele rabattmuligheten på 12,5 prosent som den nye

avtalen åpner for i utgivelsens første år, men det er en tendens til økende rabatter for samme års utgivelser frem mot 2007. Fastprisordningen i den gamle avtalen bandt primært for fjorårets utgivelser. I etterkant av den nye avtalen ble det gitt betydelige rabatter på fjorårets utgivelser som det ikke var mulighet for under den gamle avtalen. Figuren representerer et konservativt estimat på rabatten ettersom utvalget også inneholder salgsobservasjoner for et tertial der fastprisordningen gjaldt (vintertertialet). Det er for skjønnlitteratur i likhet med sakprosa også en tendens til at økende rabatter på bøker omfattet av fastprisordningen, sammenfaller med økende rabatter på bøker som verken var omfattet av fastprisordningen under ny eller gammel avtale.

Figur 10: Fastprisrabatt over tid Sakprosa

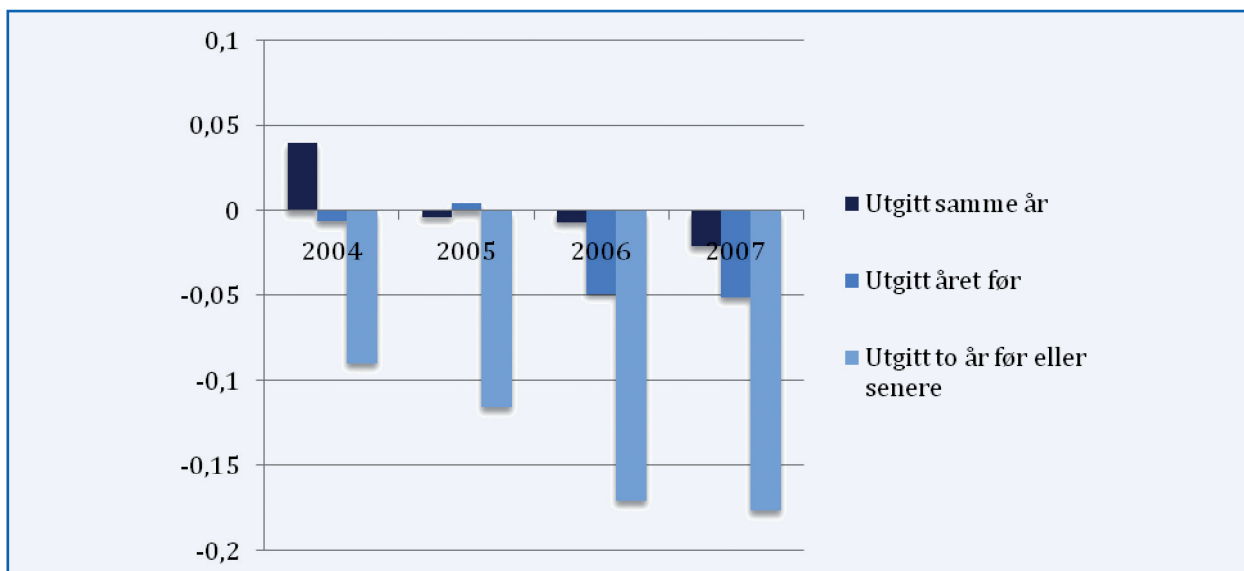
Figur 11: Fastprisrabatt over tid Skjønnlitteratur

Billigbøker

Billigbøker viser et mønster tilsvarende prisutviklingen for skjønnlitteratur, men i noe mindre skala. Rabattutviklingen reflekterer at forhandlerne fra 2005 og utover viser større rabattvilje både for fastprisbundne bøker og for bøker som ikke er omfattet av fastprisordningen.

Figur 12: Fastprisrabatt over tid Billigbøker

Referanser

Boskin et al (1996): "Toward A More Accurate Measure Of The Cost Of Living",
<http://www.ssa.gov/history/reports/boskinrpt.html>

Forleggerforeningens Bransjestatistikk⁴ (2006),
<http://www.forleggerforeningen.no/nor/bransjestatistikk>

Konkurransetilsynet (2004): "Kven lyt setje pris på boka?",
<http://www.konkurransetilsynet.no>

Konkurransetilsynet (2006): "Effekter av friere bokpriser",
<http://www.konkurransetilsynet.no>

Moen & Riis (2004a): "Bransjeavtalen for bokomsetning.
En samfunnsøkonomisk analyse av fastprisordningen og skolebokmonopolet",
<http://www.forleggerforeningen.no/moenriisrapport1endelig1.pdf>

Moen & Riis (2004b): "En vurdering av Konkurransetilsynets rapport "Kven lyt setje pris på boka?",
<http://www.forleggerforeningen.no/endelig%20-%20motrapport.pdf>

Ringstad, V. (2004): "On the Cultural Blessings of Fixed Book Prices: Facts or Fiction?",
International Journal of Cultural Policy, nr. 2/2004 Harwood Academic, Amsterdam

⁴ Konkurransetilsynet fått oversendt kvantumstallene fra Forleggerforeningen for 2007 for Forleggerforeningens Bransjestatistikk er offisielt utgitt. Mindre avvik kan forekomme.

Prisberegninger for bokgruppene

For hver bokgruppe j i periode t er snittprisene $\bar{p}_{jt}$ beregnet som salgsvektede gjennomsnitt

Fastprisrabatt for bokgruppene

Fastprisrabatten for gruppe j i periode t er beregnet som salgsvektede gjennomsnitt

$$\Delta \bar{p}_{jt} = \sum_n \frac{(p_{jnt} - f_{jnt})q_{jnt}}{f_{jnt}q_{jt}}$$

der p_{jnt} er prisen per tittel, f_{jnt} er fastprisen, q_{jnt} er observert solgt kvantum i utvalget for tittel n i gruppe j i periode t og der $q_{jt} = \sum_n q_{jnt}$ er det totale observerte salget i gruppe j i periode t .

Spredningsmål for bokgruppene

Standardavviket korrigert for endelige populasjoner er for hver bokgruppe beregnet som

$$s_{jt} = \sqrt{\frac{\sigma_{jt}}{q_{jt}} \frac{Q_{jt} - q_{jt}}{Q_{jt} - 1}}$$

der Q_{jt} er totalt antall solgte bøker i gruppe j , q_{jt} er observert solgt kvantum i utvalget i gruppe j og $\sigma_{jt} = \frac{1}{q_{jt} - 1} \sum_n (p_{jnt} - \bar{p}_{jt})^2 q_{jnt}$.

Prisberegninger over bokgrupper

Snittprisen over bokgrupper er beregnet som

$$\bar{p}_t = \sum_j \frac{1}{w_{jt}} \bar{p}_{jt}$$

der $w_{jt} = \frac{Q_{jt}}{Q_t}$ er bokgruppe j s andel av total-salget $Q_t = \sum_j Q_{jt}$ periode t .

Fastprisrabatt over bokgruppene

Fastprisrabatten over bokgruppene er i likhet med snittprisene korrigert for variasjon i utvalgsandelene mellom gruppene og er beregnet som

$$\Delta \bar{p}_{jt} = \sum_j \frac{1}{w_{jt}} \Delta \bar{p}_{jt}$$

der det er brukt like vekter for de tre kategoriene.

Spredningsmål over bokgruppene

Spredningsmålet for snittprisene over bokgruppene er beregnet med en standard førsteordens approksimasjon.

Tittlestimering

Endringer i antall titler er benyttet som mål på bredde. Salgsdistribusjonen av titler er svært langhalet, se Figur 13. Trekninger uten tilbakelegging fra en langhalet distribusjon gir en stigende, men avtagende sammenheng mellom antall titler og antall solgte bøker. Vi kjenner ikke antall titler totalt, men vi kjenner det totale kvantumet av bøker fra Forleggerforeningens Bransjestatistikk. Ideelt ville vi estimert sammenhengen mellom antall solgte titler og antall solgte bøker fra en serie trekninger med ulik utvalgstørrelse.

Ettersom vi kun har ett utvalg for hver periode, har vi trukket tilfeldige delmengder av varierende størrelser fra utvalget selv og estimert sammenhengen mellom titler og utvalgsstørrelse parametrisk med spesifikasjonen.⁵

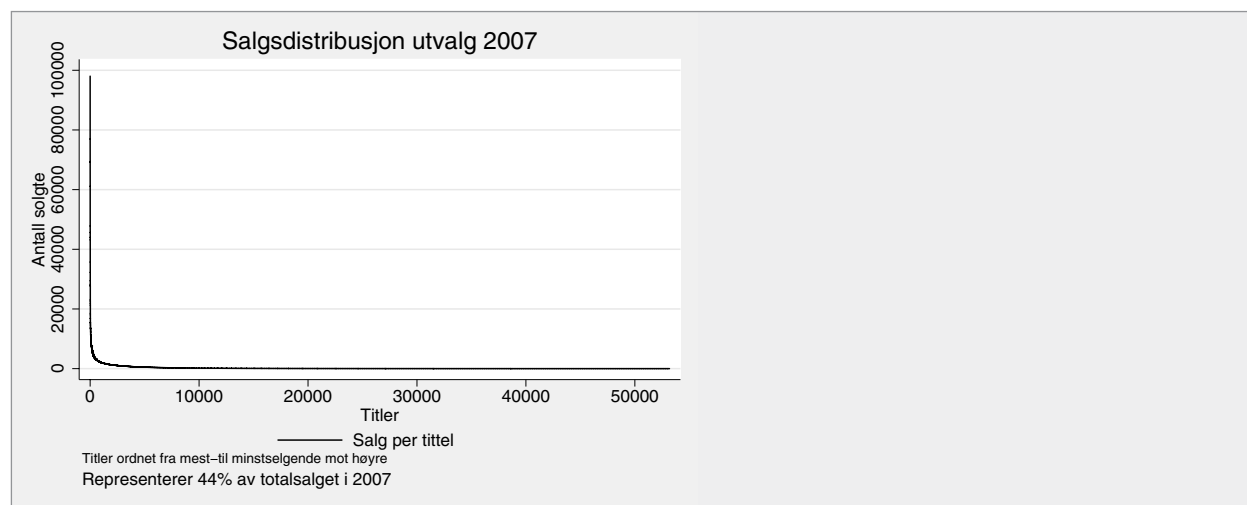
$$4. \quad y_b = \alpha_0 x_b^{\alpha_1 + \alpha_2 \ln x_b} \exp \epsilon_b$$

der er y_b antall titler i trekning b som funksjon av solgte eksemplarer x_b , der α_0, α_1 og α_2 er parametre og der $\epsilon_b \sim iid(0, \sigma^2)$ er et stokastisk feilledd. For hver gruppe, for hvert år har vi trukket 100 observasjoner med varierende utvalgsstørrelse fra utvalget selv og generert y_b og x_b for $b = (1, \dots, 95)$ Gitt betingelsen om at utvalgene er tilfeldige trekninger innen hver bokgruppe, gir metoden forventningsrette estimater på antall titler som funksjon av antall solgte. Vi har deretter ekstrapolert til totalsal-

⁵ Delmengdene er selv trukket uten tilbakelegging.

Appendiks

Figur 13: Salgsdistribusjon 2007

get for hver gruppe. Estimert av totalt antall solgte titler i en periode er beregnet som summen av estimert antall titler for hver gruppe i samme periode.

Spesifikasjonen i (4) er estimert lineært. Under gjengis summarisk statistikk for R^2 fra de 20 lineære regresjonene.

$$R_{snitt}^2 = 0.998, R_{max}^2 = 0.999, R_{min}^2 = 0.997$$

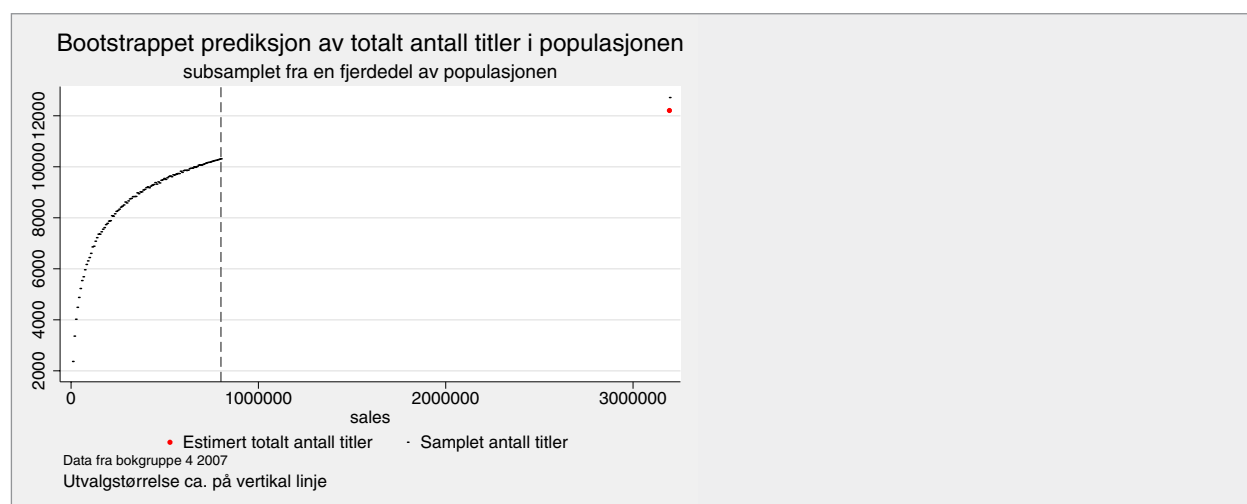
Metoden er illustrert på utvalget av skjønnlitteratur for 2007. På bakgrunn av en tilfeldig trekning av en fjerdedel av utvalget er antall

titler totalt i utvalget estimert tilsvarende, se Figur 14.

Spredningsmål tittlestimer

Breddeestimatenes standardavvik per gruppe er beregnet med en standard førsteordens approksimasjon. Spredningsmålene kontrollerer ikke for samplingstøy.

Figur 14: Sammenheng mellom antall titler og salg.

Tabeller

Tabell 1: Salgsutvikling over år

År	Snittpris	Standardavvik	Titler	Standardavvik	Utvalg	Kvantum	Utvalgsandel	Titler	Standardavvik
2004	180.75	0.03	45008	32.23	7376371	20147778	37%	43762	32.23
2005	172.06	0.02	48690	34.54	9757352	21141427	46%	47761	34.54
2006	166.87	0.02	53117	43.93	11435388	22778817	50%	51981	46.92
2007	173.03	0.03	57385	40.35	11663785	26217772	44%	56062	40.35

Tabell 2: Salgsutvikling over bokgrupper over år

År	Gruppe	Snittpris	Standardavvik	Titler	Standardavvik	Utvalg	Kvantum	Utvalgsandel
2004	1	205.97	0.08	7799	11.27	1724663	2768218	62%
2004	2	327.39	0.17	7750	21.44	478071	1101278	43%
2004	3	217.06	0.06	13904	27.79	2317977	5925510	39%
2004	4	192.43	0.06	11052	21.84	1789853	4141547	43%
2004	5	101.08	0.03	4504	21.53	1065807	6211225	17%
2005	1	199.95	0.07	7991	9.87	1827470	2787998	66%
2005	2	319.01	0.17	8410	27.36	495179	1093943	45%
2005	3	200.27	0.05	15296	17.73	3249223	6091381	53%
2005	4	186.13	0.05	11797	18.98	2588317	4654741	56%
2005	5	98.99	0.03	5197	20.24	1597163	6513364	25%
2006	1	216.11	0.04	9085	8.69	2909286	3601424	81%
2006	2	318.53	0.20	8814	24.58	496082	1074191	46%
2006	3	206.19	0.05	16578	18.22	3184119	5622586	57%
2006	4	172.99	0.04	12602	16.17	2849961	4216451	68%
2006	5	95.82	0.02	6039	20.88	1995940	8264165	24%
2007	1	216.28	0.09	9604	15.99	2475982	5030193	49%
2007	2	314.31	0.21	9656	34.95	457361	1424422	32%
2007	3	197.14	0.05	18024	21.95	3324302	6475918	51%
2007	4	179.63	0.04	13478	18.44	3194478	5284026	60%
2007	5	96.83	0.02	6624	21.81	2211662	8003213	28%

Tabell 3: Fastprisrabatt over år

År	Utgitt samme år	Standardavvik	Utgitt året før	Standardavvik	Utgitt to år før eller tidligere	Standardavvik
2004	2%	0.00013	-1%	0.00016	-12%	0.00014
2005	1%	0.00010	-5%	0.00016	-15%	0.00012
2006	-2%	0.00006	-6%	0.00014	-18%	0.00012
2007	-4%	0.00279	-11%	0.00015	-22%	0.00186

Tabell 4: Fastprisrabatt over grupper over år

År	Gruppe	Utgitt samme år	Standardavvik	Utgitt året før	Standardavvik	Utgitt to år før eller tidligere	Standardavvik
2004	1	0%	0.00064	0%	0.00075	-1%	0.00036
	2	0%	0.00038	-1%	0.00047	0%	0.00049
	3	2%	0.00022	-1%	0.00044	-18%	0.00032
	4	-1%	0.00026	-2%	0.00038	-23%	0.00035
	5	4%	0.00029	-1%	0.00015	-9%	0.00033
2005	1	1%	0.00046	0%	0.00075	-1%	0.00026
	2	0%	0.00021	0%	0.00036	-1%	0.00049
	3	1%	0.00021	-4%	0.00024	-25%	0.00028
	4	1%	0.00026	-15%	0.00040	-28%	0.00035
	5	0%	0.00013	0%	0.00031	-12%	0.00028
2006	1	-4%	0.00023	-4%	0.00076	-3%	0.00022
	2	0%	0.00031	-1%	0.00017	-2%	0.00032
	3	-1%	0.00019	-7%	0.00030	-26%	0.00027
	4	-4%	0.00011	-13%	0.00038	-29%	0.00030
	5	-1%	0.00007	-5%	0.00023	-17%	0.00028
2007	1	-11%	0.02139	-11%	0.00040	-9%	0.00052
	2	-3%	0.00033	-4%	0.00066	-6%	0.00047
	3	-1%	0.00017	-11%	0.00028	-28%	0.00662
	4	-6%	0.00015	-25%	0.00034	-35%	0.00459
	5	-2%	0.00011	-5%	0.00017	-18%	0.00026

Endringer i fastpris/veiledende priser

Data for fastpris/veiledende pris er hentet fra Bokdatabasen for årene 2006 til og med 2008. Salgsdataene 2004 og 2005 er matchet med Bokdatabasen for 2006. Salgsdataene for 2006 og 2007 er matchet med Bokdatabasen for henholdsvis 2007 og 2008.06.

Endringene i fastprisen er målt ved å matche Bokdatabasen tittel for tittel over årene. Totalt antall matchede viser hvor mange titler som finnes i begge datasettene. Antall endrede viser hvor mange av de matchede titlene som er endret. Den relative endringen i fastprisen er beregnet totalt og betinget på at fastprisen er endret.

Tabell 5: Endringer i fastpris

År	Snittendring totalt	Snittendring for endrede	Antall endrede	Antall matchede	Andel endrede
2005 - 2006	0.5%	5.2%	11594	124923	9.3%
2006 - 2007	0.7%	5.5%	16072	131470	12.2%

Tabellen under viser tilsvarende endringer på tvers av bokgrupper.

Tabell 6: Endringer i fastpris over tid og over bokgrupper.

År	Bokgruppe	Snittendring totalt	Snittendring for endrede	Antall endrede	Totalt antall matchede	Andel endrede
2005 - 2006	1	1.0%	4.3%	6314	28440	22.2%
	2	0.5%	4.2%	2451	21088	11.6%
	3	0.2%	6.1%	1258	36038	3.5%
	4	0.2%	7.7%	869	29137	3.0%
	5	0.8%	11.9%	702	10220	6.9%
2006 - 2007	1	1.0%	3.8%	7504	29665	25.3%
	2	0.8%	5.9%	3020	21957	13.8%
	3	0.4%	9.1%	1630	37811	4.3%
	4	0.7%	9.5%	2374	30878	7.7%
	5	0.4%	2.6%	1544	11159	13.8%

Tabell 7 under viser relative endringer i fastprisene for årets utgivelser over bokgrupper og for bokgruppene totalt. Det er generelt en tendens til økning av fastprisene for nye utgivelser over årene, med unntak av billigbøker.

Tabell 7: Relative endringer i fastpris for bokgrupper.

År	Bokgruppe	Snittendring fastpris samme utgivelsesår	Snittendring totalt
2005 - 2006	1	35.1%	4.8%
	2	4.6%	1.5%
	3	7.2%	1.8%
	4	5.4%	2.2%
	5	-4.8%	1.2%
2006 - 2007	1	5.7%	2.4%
	2	2.9%	1.9%
	3	0.6%	1.5%
	4	0.0%	2.7%
	5	3.6%	1.0%

Konkurransetilsynet

Postboks 439 Sentrum
5805 BERGEN

Telefon: 55 59 75 00

Telefaks: 55 59 75 99

Epost: post@konkurransetilsynet.no
www.konkurransetilsynet.no

ISBN 978-82-997472-5-7